

Ur museisamlingarna

Eloge till ett gammalt utedass

Erik och Malin Pettersson provsitter det gamla dasset. Foto: Bernt Pettersson.

På Bergströmska gården finns den gamla uthuslängan kvar, i stort sett helt bevarad sådan den var när den byggdes, med stall, ladugård och vedbod. Dessa tre har renoverats under de senaste åren och återställts i sitt gamla skick. En bagarstuga med brygghus finns också, vilken vi hoppas skall istandsättas under våren, till vad den en gång varit.

Dessutom finns där ett dass, som under många år varit annekterat till upplagringsplats för allsköns bråte och trädgårdsredskap av alla slag, både utrangerade och brukbara. Under året som gått har en av våra medlemmar i gillet med frejdigt mod och med känsla och pietet renoverat det till sitt ur-

sprungliga skick - dock icke till användning som förr.

Nya tider, nya seder!

Besökare med barn på gården har här funnit en kul grej som bakgrund när de "plåtat" sina telningar.

Ungarna har med förtjusning tagit plats på dasslocket, och det har varit svårigheter att få dem att lämna plats för nästa till "tagning".

En skön miljö att slå sig till ro i. Tak och väggar är blålaserade och skön konst därpå, och för fönstret sitter en spetsgardin.

Mary Håkansson

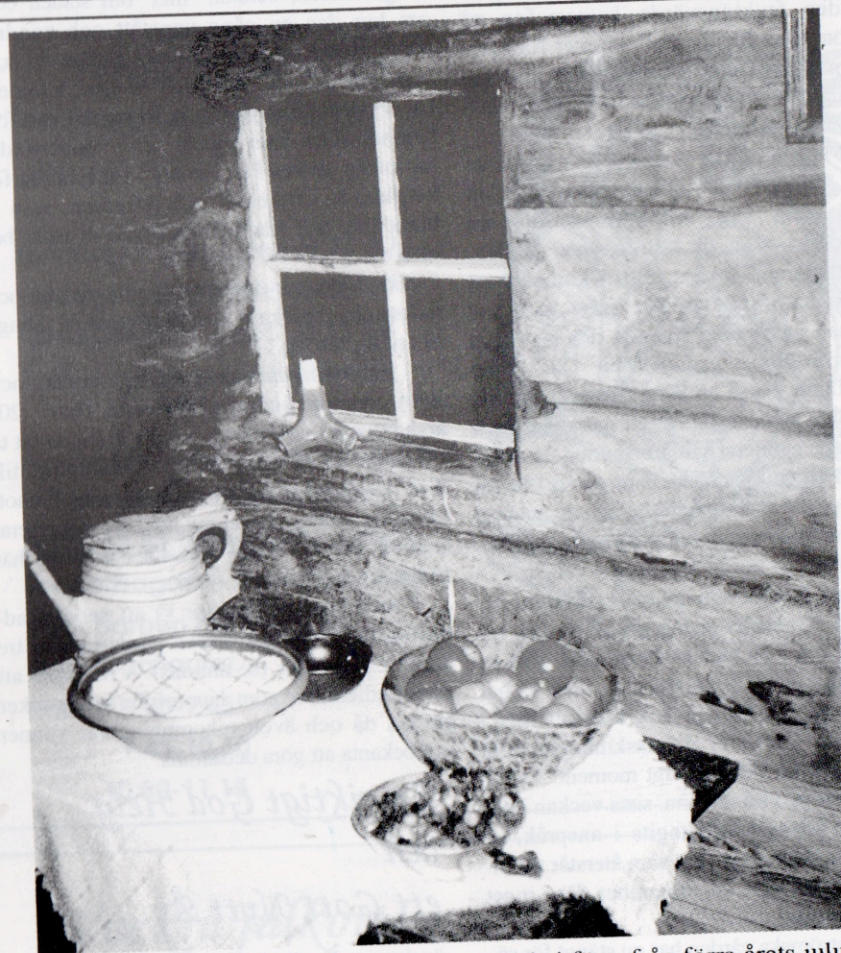

S:t Olof

Medlemsblad för hembygdssföreningen

Årg. 4 Nr 4 1994

S:t Olofs Gille i Torshälla

Den här stämmingsfulla bilden, fast naturligtvis i färg, från förra årets julutställning i Bergströmska gården, kan nu fås som julkort. Det säljs genom hembygdssföreningen på gården. Fotograf är Margaretha Lindén.

Åldermannen har ordet

* Det känns svårt att komma igång och skriva denna gång. Tankarna bara kretsar kring ett enda, den fruktansvärda katastrofen på Östersjön. Man förstår mer och mer för varje dag som går att den säkerhet man trott sig kunna lita på i många sammanhang egentligen inte existerat till fullo.

* Om vi förknippar psalmen "Närmare Gud till dig..." med Titanic-olyckan så tror jag att alla vi som såg minnesstunden från Riddarholmskyrkan, dit kistorna med de identifierade offren fördes, alltid kommer att erinra sig den stunden när Tove Janssons "Höstvisa" spelas eller sjunges, den gick som ett ledmotiv genom gudstjänsten. Där, bland offren, fanns också en känd folklivsforskare, Wolter Ehn, som besökt oss ett par gånger och som vi hade etablerat samarbete med. Han var en underbart fin människa som på ett försynt sätt bjöd på sig själv och villigt delade med sig av sina kunskaper utan tanke på egen vinning. Många av Er har träffat honom, det vet jag.

* Hösten har för min del mest bestått av arbetet med "Torshälla pedagogi". Eftersom vår layoutare p g a av personalbrist måst göra en massa andra arbeten vid sidan av vårt, så har jag en känsla av att vår bok kommit litet i skymundan. Till detta ett maskinhaveri som stoppade arbetet i ett känsligt moment. Vi var ute i mycket god tid men nu, sista veckan i oktober, har all reservtid tagits i anspråk, så under dessa sista tre veckor som återstår till utgivningsdagen den 14 november får inget oförutsett hända.

* Bergströmska gården har nu stängt för säsongen. Under hösten har det varit en livlig trafik mellan Stockholm och Torshälla. PRO i vår huvudstad har upptäckt att det finns en liten idyll vid Mälaren - en medeltida stad värd

ett besök. Vi möter resenärerna på Kafé Borgmästaren, berättar litet om staden och om hur den en gång uppstått och vandrar sedan vidare till Bergströmska gården, kyrkan och rådhuset och, om tiden medger, kvarnen. De dryga två timmarna som vi har till vårt förfogande försvinner snabbt och vi som guidar har under hösten lärt oss att vara lyhörda för besökarnas önskemål och intressen, som i bland inte helt stämmer med vad vi tänkt berätta om.

Nåväl, det har varit roliga promenader och tacksamma besökare, och vi hoppas på många fler nästa säsong.

* Esbjörn Blåpannas Gille, Tumbo och Råby-Rekarne hembygdsförening, firar 20-årsjubileum i november, och jag kommer att ta med mig en hälsning från S:t Olofs Gille till dem. Det hoppas jag att ingen har något emot. På annan plats kommer jag med ett litet referat från en utflykt i Råby-Rekarne-skogarna här förliden.

* Som vanligt kommer vi att servera adventskaffe på Bergströmska gården under tre dagar i december (se annons). Vi hoppas att alla medlemmar som har möjlighet besöker gården då och även rekommenderar vänner och bekanta att göra detsamma.

*En riktigt God Helg
och
ett Gott Nytt År*

önskar jag Er alla

Margaretha Lindén

Adventskaffe

på Bergströmska gården

Visning av julkrubbor,
stora juldukar m m

Torsdagen den 1 dec kl 13-17

Fredagen den 2 dec kl 13-17

Lördagen den 3 dec kl 13-18

Kl 15 varje dag underhållning

För skolan visning efter beställning
torsdag och fredag fm

Tel 35 68 83 Margaretha Lindén
Sockerbagaren Arne Styrlander

visar barnen hur man gör
marsipanfigurer.

Tider: 9.00-9.45

9.45-10.30

10.30-11.15

Vackra julkort!

Ett trevligt kort att skicka som julkort finns på Bergströmska gården. Det togs fram i samband med förra årets julutställning. Se sid 1!

Torshällapolkan som

I Torshälla Tidning den 11 oktober 1907 publicerades "Torshälla-Polka" av okänd kompositör. Det föranledde Eskilstuna-Kuriren att 1983 utlysa en tävling om vem som kunde skriva den bästa texten till den livliga melodin. Ett tiotal bidrag kom in, och av dessa var det numera avlidne Torshällabon Martin Pettersson som vann.

Det var nu precis ingen dununge som blev segrare. Redan på 1940-talet startade Martin en mandolinorkester, som framträdde i ett otal sammanhang och glädde många med sina muntra melodier.

Han gjorde också en hel del egna arrangemang och melodiskapelser, och en del av detta hade tydligen en hög kvalitet. Dåvarande regionmusiken i Strängnäs gjorde nämligen ett arrangemang för blås och stråkar till en visa som hette Somarglädje. Den uruppfördes på vårdcentralen i Torshälla, där Martin då hade sin hustru liggande.

En annan visa, Årstidernas lov, fick musikdirektör Karin Thür höra. Hon gjorde ett arrangemang på den, och sedan framfördes den av en skolkör vid något tillfälle. Då passade också Martin på att spela munspel för eleverna, ett instrument som han behärskade suveränt. Men framförallt ville han muntra upp med sin hustru med musik. Vid intervjutillfället berättade han att han hade besökt henne 1 900 gånger och lika många dagar.

I sammanhanget kan nämnas att juryn i tävlingen utgjordes av Olle Ek och hans

hustru Aina, numera bosatta i Vingåker. Han var en känd vigsselförrättare i Torshälla rådhus och tillsammans med sin hustru framträdde han ofta och sjöng både andliga och profana visor, och så gör de än i dag i många olika sammanhang.

Martin Pettersson diktade följande ord till Torshälla-polkan:

*Man dansade med fart och fläng
till polkan upp Fridhems stora äng,
Då svängdes flickan högt i skyn,
De' va' en ljuvlig sommarsyn.
Och fåglarna de kvittra glatt till polkan
uti fager sommarnatt,
buteljen kom nog också fram
man sköljde ned båd svett och damm!*

*De' va' skönt, de' va' vår
ja man minns nog än hur polkan går,
har du lust käre vän, tar vi om den snart
igen.
Man blir gammal och ful,
men att dansa polka är ju kul,
därför tycker ju ja', denna polkan den
är bra!*

*Vi dansat sista polkan för i kväll min
vän,
nu knallar vi nog hem, för klockan går
på fem.
Dock till sist Dig du okände som gjort
melodin.*

*Vi säga hjärtligt TACK
för den va' väldigt fin!*

Kanske det kunde vara ett uppslag att bjuda in Olle och Aina Ek vid något tillfälle för att i S:t Olofs gilles regi framföra bl a Torshälla-polkan.

Olle Lorin

fick ord efter 76 år

Torshälla=Polka.

(Torshälla Tidning tillägnad)

The musical score is written in 2/4 time and consists of an introduction and a main polka section. The introduction is marked 'Inledning.' and the main section is marked 'Polka.'. The score is written for a single melodic line (treble clef) and a bass line (bass clef). The key signature is one sharp (F#). The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings like 'p' (piano) and 'mf' (mezzo-forte). There are also first and second endings indicated by '1.' and '2.'.

Fattigt i Torshälla 1594

Ur Bertha Gisslandis bok "Torshälla genom sekler" hämtar vi följande intressanta uppgifter om hur fattigt det var för Torshälla församling 1594.

Torshälla begärde detta år hjälp av hertigen till kyrkan, enär "dess vederlag nätt och jämt räckte till bekostande av vinet och oblaterna. Kyrkans altare stod bart och skallogt och man behövde ett nytt altarkläde".

På medeltiden var det ju så att av tiondet som församlingsborna betalade till prästen, fick denne behålla 1/3, medan de andra 2/3 delades mellan biskopen, kyrkan och de fattiga. När Gustaf Vasa införde reformationen lät han prästen behålla sin tredjedel men de andra 2/3 behöll han helt enkelt som "krontionde". Det var därför inte underligt att det såg påvert ut i

kyrkorna - först konfiskationen av silver, skrudar och kläden, sedan indragning av underhållet.

Till sönernas heder må omnämnas att de något lättade på sin ekonomiske faders bestämmelse härutinnan. Hertig Karl, som dock var den som mest påminde om sin fader, var to m så pass generös, att han lät sin hovmålare dekorera ett valv i koret, så man må väl förmoda att altaret också fick sitt åstundade kläde.

För att ytterligare visa sin välvilja skänkte han dessutom till staden några kronojordar och kyrkoutjordar.

Är det något

Du vill att vi ska skriva om i S:t Olof? Ring då åldermannen så vidarebefordrar hon dina önskemål. Tel. 35 68 83.

Årets julklapp till alla Torshällabor!

Från barnaskola

till grundskola 1619-1994

Torshälla pedagogi 375 år

Pris 100 kronor

Säljs vid adventskaffet 1-3 december på Bergströmska gården. Samtidigt kan Du köpa kort av 1755 års skolstugubyggnad, dubbelvikt kort i färg med kuvert. Begränsad

upplaga. Pris 10 kr.

En skröna ser dagens ljus?

Har en ny skröna sett dagens ljus?

Under vintern har åldermannen deltagit i en cirkel "Kulturmiljövård i skogen" tillsammans med ett antal "Blåpannor". Efter den teoretiska biten tog praktiken vid, dvs att gå ut i skog och mark och försöka finna spår efter bosättningar från förr och nu.

I oktober hade turen kommit till Öster-Kolsta i Råby, den gård som haft de flesta torpställena i socknen och genom vilken den gamla kyrkstigen mellan Tumbo och Råby drog fram. Efter att ha konstaterat hur oerhört snabbt spåren efter människoboningar raseras och endast kan spåras av den som har god lokalkännedom hamnade sällskapet så småningom vid "Rangla kyrka" för välförtjänt kaffepaus. Och där kom verkligen berättandet igång. Den ena skrönan avlöstes av den andra, och de som inte kände trakten så bra tittade med förundran från det ena allvarliga ansiktet till det andra.

Strax innan vi lämnade skogen för Råbyslätten beordrades vi att stanna. En stor stenhäll hade befriats från mossa. Här, sade ledaren med högtidlig röst, härifrån slungade en jätte en stor sten mot Tumbo kyrka för att tysta ned både kyrka och tumbobor, som han var så illa irriterad på. Åk dit och titta får ni se. Stenen ligger framför kyrkan för att den inte nådde fram. Titta här på hällen. Ni ser väl märkena efter hans fot, och här ser ni dessutom små skålgropar från heden tid.

Tumboborna såg konfunderade ut. Jamen, jätten kastade ju stenen från bogstensberget i Tumbo, det vet ju alla människor. Prat, svarade Råbybon, ni ser ju fotavtrycket, kan ni förneka det. Det kunde ingen.

När du kan visa oss gropen efter stenen, kanske vi kan tro dig, sade en av de utsocknes.

Är det kanske så här en skröna uppstår? Kanske åldermannen varit vittne till hur en ny skröna sett dagens ljus.

Hembygdsföreningen
S:t Olofs gille

Torshälla

Styrelse:

Margaretha Lindén, ålderman, tel 35 68 83
Erland Nilsson, v ålderman, tel 35 76 54
Eric Enlund, gärdesman, tel 35 55 75
K-E Kangas, syssloman, tel 34 48 73
Stig M Olsson, skrivare, tel 35 56 67
Leif Persson, v skrivare, tel 35 55 41
Marianne Farving, tel 35 64 63

Suppleanter:

Östen Belin, tel 35 87 03
Ingrid Pettersson, tel 35 65 43
Tommy Lindberg, tel 35 70 02

Museiansvarig:

Mary Håkansson, tel 35 61 34

Redaktionskommitté:

Leif Persson, Tommy Lindberg

Medlemsavgift: 50 kr för enskild och
75 kr för familj

Bergströmska gården

Lilla gatan 12 . Box 41

Tel 016/ 35 50 76

Postgiro 26 81 47 - 6

Muséet öppet torsdagar april-september kl 14-16. Övrig tid visning för grupper efter beställning per tel 35 61 34, 35 55 75 el 35 56 67.

Torstryck, Torshälla 1994

Visste ni...

att kyrkoherdebostället i Torshälla i varje fall ända sedan 1300-talet och fram till 1925 var beläget vid nuvarande Bjällersta. Vid den senare tidpunkten fanns där 18 byggnader.